

Een handreiking voor gymmen in de buitenruimte

Sinds afgelopen zomer is het amendement voor 90 minuten bewegingsonderwijs in het po van kracht. Dit heeft naast een paar overduidelijke voordelen er ook voor gezorgd dat er meer vraag is naar accommodaties voor de lessen bewegingsonderwijs. Waar deze lastig te vinden zijn, wordt gezocht naar oplossingen. Eén van de oplossingen waaraan gedacht wordt is de buitenruimte. Welke randvoorwaarden zijn dan nodig voor de leerlingen en de vakleerkracht om goed bewegingsonderwijs in de buitenruimte te kunnen verzorgen?

Er zijn voordelen te benoemen van een buitengymzaal voor scholen en gemeenten. Daarnaast zijn er ook uitdagingen en spanningen zoals de werkomstandigheden van de vakleerkracht, de leeransen van de leerlingen en de ruimte om te bewegen. Het ondersteuningsteam subsidie impuls bewegingsonderwijs (OTS) heeft een document ontwikkeld over deze randvoorwaarden voor bewegingsonderwijs in de buitenruimte om te helpen in deze zoektocht. In dit document beschrijven wij delen van de handreiking die te vinden is op de website www.impulsbewegingsonderwijs.nl | OTS – Wiebe Faber,

Wim van Gelder, Peter Kool, Oscar Scipio en Simone de Vries

Standpunt van de KVLO

Idealiter wordt bewegingsonderwijs in een lokaal voor bewegingsonderwijs gegeven, mits:

- de zaal voldoet aan het programma van eisen;
- de basisinventaris voor bewegingsonderwijs (KVLO-handboek huisvesting bewegingsonderwijs) aanwezig is.

Wanneer een lokaal bewegingsonderwijs (nog) niet voor beide lessen bewegingsonderwijs beschikbaar is, kan gedacht worden aan andere tijdelijke locaties, mits:

- alle leerlijnen voldoende kunnen worden aangeboden;
- de zorgplicht van het schoolbestuur voor personeel en kinderen geborgd is.

Alternatieve locaties

Wanneer er geen gymzaal beschikbaar is, of wanneer de school bewust kiest voor een alternatieve locatie, zijn er meerdere oplossingen denkbaar om een les bewegingsonderwijs te geven. Zo kan men denken aan een verplaatsbare gymzaal, een blaashal of een vergroot dubbel speellokaal. Of kan bewegingsonderwijs in de buitenruimte op een sportveld, openbaar speelterrein, schoolplein, sportcourt (zoals een Cruijffcourt) of een 'buitengymzaal' verzorgd worden. Wanneer er wordt gekozen voor een alternatieve oplossing is voor het behalen van de kerndoelen een combinatie van

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

een buitenles met een binnenles de meest wenselijke. Dit artikel legt haar focus op de buitenlocatie waarin we trachten de randvoorwaarden te beschrijven.

Leerlijnanalyse en checklist

Omdat de buiten- of alternatieve locatie vaak uitdagingen voor de onderwijsinhoud met zich meebrengt, heeft het OTS op de website www.impulsbewegingsonderwijs.nl een leerlijnanalyse gemaakt. Per leerlijn én per accommodatie type wordt aangegeven welke mogelijkheden er zijn. Kan een leerlijn worden aangeboden welke mate van differentiatie is dan mogelijk, of kan een leerlijn niet goed worden aangeboden.

Naast de uitdagingen voor de inhoud van de lessen zijn deze er ook voor de randvoorwaarden van de les bewegingsonderwijs. In de checklist staan naast de leerlijnen bewegingsonderwijs voorwaarden zoals een jaarplanning, veiligheid van leerkracht en leerlingen, leermiddelen en arbeidsomstandigheden. Ook de bevoegdheid en met name de bekwaamheid van de (vak)leerkracht vraagt extra aandacht.

Scan of klik op de QR-code naar de checklist

Randvoorwaarden voor de gemeente

Integraal huisvestingsplan

Als er in overleg gekozen wordt door gemeente en schoolbestuur voor een alternatieve buitenlocatie heeft de gemeente de zorgplicht voor de financiering van de inrichting van de buitenlocatie. Je kan hierbij denken aan de faciliteiten, de veiligheid en

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

de materialen. Op sommige plekken is dit geen vanzelfsprekendheid en is het samen maken van afspraken met de gemeente, de school en de (vak-)leerkracht essentieel.

De *Arbocatalogus PO* waarbij rekening wordt gehouden met personeel, veiligheid en gezondheid is daarbij het uitgangspunt. Al deze zaken worden dan opgenomen in het integraal huisvestingsplan (IHP). En daarbij is het belangrijk dat de gekozen oplossingen worden geëvalueerd.

Faciliteiten waaraan gedacht kan worden zijn de toiletten voor leerkrachten en leerlingen, omkleedplekken voor leerkracht en leerling, een pauzeplek voor de leerkracht, een instructieruimte of plek om de

les te starten of voldoende schaduw en schuilplekken voor verschillende weersomstandigheden.

Opslag

Ook voor materialen wordt een plan gemaakt, denk hierbij aan opbergmogelijkheid grenzend aan de buitenlocatie zoals een waterdichte container waar materialen droog en geventileerd kunnen worden opgeslagen.

Oppervlakte

Een buitenlocatie heeft minimaal eenzelfde oppervlakte (308 m²) als een binnenaccommodatie. Als er wordt gekozen voor een buitenlocatie kijkt de gemeente in overleg met het schoolbestuur of er

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

voldoende ruimte is én er voldoende ruimte overblijft, omdat het niet ten koste mag gaan van het aantal m² schoolplein.

Veiligheid

In de buitenruimte gelden, qua veiligheid, andere wetten (de WAS) over bijvoorbeeld valdemping en afstanden dan in de binnenaccommodatie. Er zal mogelijk frequenter dan binnen controle nodig zijn voor slijtage aan materialen, schoonhouden van de locatie of bijvoorbeeld splinters of scherpe randen.

Gezien de grotere slijtage van de materialen zal er extra budget voor het vervangen en vernieuwen nodig zijn. Dit budget wordt opgenomen in het meerjarig vervangingsplan, net als de kosten voor de jaarlijkse inspectie, het afvoeren van afgekeurde materialen en het schoonhouden van de buitenruimte.

Randvoorwaarden voor de school

Bij gebruik van een buitenlocatie organiseert de school een aantal

randvoorwaarden. Bijvoorbeeld de communicatie naar ouders. Ook faciliteert de school voor de (vak-) leerkracht in het taakbeleid een aantal zaken om de buitenlessen mogelijk te maken; zo ruimt de school extra tijd in voor 'voor- en nawerk'. De tijdsinvestering in de planning vraagt wellicht meer tijd, doordat er zowel voor een buiten- als een binnenles een planning gemaakt wordt. Daarnaast geeft de school de mogelijkheid tot volgen van scholing over buitenlessen.

Praktische zaken

De school is verantwoordelijk voor een aantal praktische zaken zoals EHBO-materialen op de locatie, maar ook een slecht weer scenario waarbij lessen kunnen worden verplaatst. Als de locatie ver buiten de school ligt, kan de school denken aan een dubbele bezetting van leerkrachten om rekening te houden met de fysieke of pedagogische veiligheid. Bij calamiteiten kan er dan een leerkracht bij de groep blijven. Kinderen kunnen (boos) weglopen of de locatie kan onoverzichtelijk zijn waardoor

In de buitenruimte gelden, qua veiligheid, andere wetten (de WAS) over bijvoorbeeld valdemping en afstanden dan in de binnenaccommodatie

meer toezicht wenselijk is. Soms is ook extra toezicht wenselijk op de route naar de buitenlocatie.

Tijdens de les

De (vak)leerkracht zal tijdens de lessen bewegingsonderwijs in de buitenruimte ook een aantal keuzes maken, waarbij met andere zaken rekening wordt gehouden dan tijdens een les in de gymzaal. Deze keuzes hebben invloed op de les, de lesinhoud en het gedrag van de leerlingen.

Sociale veiligheid

Allereerst is er de sociale veiligheid, want de buitenruimte is kwetsbaarder met betrekking tot eventuele toeschouwers zoals ouders, buurtbewoners of kinderen uit andere klassen. Kinderen kunnen zich bekeken voelen. De soms grotere ruimte van een buitenlocatie heeft voordelen voor bewegingsruimte van de groep kinderen, maar kan door fysiek grotere afstand meer vragen van de leerkracht. Kinderen zijn mogelijk minder goed bereikbaar door het minder ver reiken van de stem van de leerkracht door afstand, omgevingsgeluiden, wind of regen. Dit vraagt ander stemgebruik van de leerkracht en aanpassingen in afspraken zoals een vaste instructieplek of wisselsignaal.

Differentiatie

Bij goed bewegingsonderwijs wordt er rekening gehouden met aanbod op verschillende niveaus passend bij de individuele leerling. In de gymzaal zijn er mogelijkheden om binnen het arrangement te differentiëren in hoogte, afstand en breedte van de materialen.

Bij bewegingsonderwijs in de buitenruimte wordt er in veel gevallen gebruikgemaakt van vaste klim- en/of zwaaitoestellen. Om differentiatie binnen het arrangement beter mogelijk te maken, kunnen de vaste (schoolplein)toestellen uitgebreid worden met extra mogelijkheden en materialen in een buitenberging.

Variatie

De veelal vaste klim- en/of zwaaitoestellen hebben ook invloed op de variatie in leerlijnen en

bewegingsthema's. Zo kan bijvoorbeeld bij een schommel die vast op een schoolplein staat wel de leerlijn zwaaien worden aangeboden, maar is er geen ruimte voor andere zwaaiactiviteiten, zoals steunzwaaien, ringzwaaien en/of touwzwaaien.

Weersinvloeden zoals zon, regen, ijzel, sneeuw, temperatuur en wind zijn van invloed op het aanbod dat mogelijk is. Als bijvoorbeeld klim- en zwaaitoestellen niet gebruikt kunnen worden is er minder variatie mogelijk. De gemeente, de school en uiteindelijk de leerkracht zullen keuzes moeten maken om variatie in leerlijnen te borgen. Door middel van investeringen in de buitenruimte en materiaal en aanpassingen van de jaarplanning.

De weersomstandigheden

Zoals eerder benoemd zijn de weersomstandigheden van invloed op de les bewegingsonderwijs. In verschillende periodes in het jaar zullen verschillende activiteiten geschikter zijn. De zon en hoge temperaturen kunnen van invloed zijn op de intensiteit van de les. Bij regen worden de materialen nat, waardoor ze minder of niet te gebruiken zijn. Ook door de wind kunnen niet alle leerlijnen worden aangeboden.

Weersomstandigheden bieden naast uitdagingen ook mogelijkheden. Sneeuw en kou maken het mogelijk om schaatsen of sleeën aan te bieden. Zomerse weersomstandigheden maken wateractiviteiten mogelijk, die in de binnenles niet te realiseren zijn. Van de vakleerkracht wordt dus flexibiliteit gevraagd om met verschillende weersomstandigheden om te gaan. Het is van belang om een back-up programma te hebben, zeker in situaties waar de buitenles structureel is.

Tot slot

Als er geen binnenaccommodatie beschikbaar is, of de school kiest bewust voor een buitenlocatie, zijn er meerdere voordelen te benoemen om de les bewegingsonderwijs op een buitenlocatie te laten plaatsvinden. Er zijn echter randvoorwaarden

en keuzes voor onder andere de arbeidsvoorwaarden, veiligheid en aanbod waarmee rekening gehouden dient te worden om een goede buitenles bewegingsonderwijs te realiseren. De verantwoordelijkheid om de lessen aan de kerndoelen te laten voldoen en te zorgen voor goede werkomstandigheden liggen bij de gemeente, het schoolbestuur, de school en de leerkracht. Wanneer iedereen deze verantwoordelijkheid neemt, liggen er kansen voor de buitenlessen bewegingsonderwijs.

Het structureel gebruiken van een buitenlocatie in het primair onderwijs wijkt af van het voortgezet onderwijs, waar de buitenlocatie seizoensgebonden is en er het gehele jaar een binnenlocatie beschikbaar is. De nog onbeantwoorde vraag is of dit voor het primair onderwijs anders kan of mag zijn?

Het standpunt van de KVLO is dat gedurende het gehele schooljaar een binnenlocatie beschikbaar moet zijn voor bewegingsonderwijs, overeenkomstig met de Wet Primair Onderwijs (WPO), artikel 126. En daar waar de keuze wordt gemaakt voor buitengym men bewust voldoet aan de kerndoelen en de leer- en werkomstandigheden voor zowel de leerling als de leerkracht. ●

Scan of klik op de QR-code naar de Handreiking bewegingsonderwijs in de buitenruimte (bij capaciteitstekort)

Contact

ots@kvlo.nl

KVLO Ondersteuningsteam subsidie impuls en innovatie (OTS) bestaat uit: Wiebe Faber, Wim van Gelder, Peter Kool, Oscar Scipio en Simone de Vries

Tekening

Nijha

Kernwoorden

buiten bewegingsonderwijs, buitenaccommodatie, buitenles